SECONDARY SCHOOL ANNUAL EXAMINATIONS 2004
Education Assessment Unit - Education Division

Ir-Raba' Sena **STORJA ĠENERALI** **ĦIN: Siegħa u Nofs**

Isem: ______________________________________ **Klassi:** __________

1.1 Fl-istampa hawn taħt jidhru l-membri ta' wieħed mill-Kunsill tal-Gvern tal-Maltin mogħti mill-Ingliżi. Sib is-sentenza li taqbel ma' dawn il-kostituzzjonijiet ta' Malta tas-seklu 19 u 20 billi tniżżel in-numri minn **2** sa **6** fil-kolonna l-vojta. **L-ewwel waħda hi mogħtija bħala eżempju:**

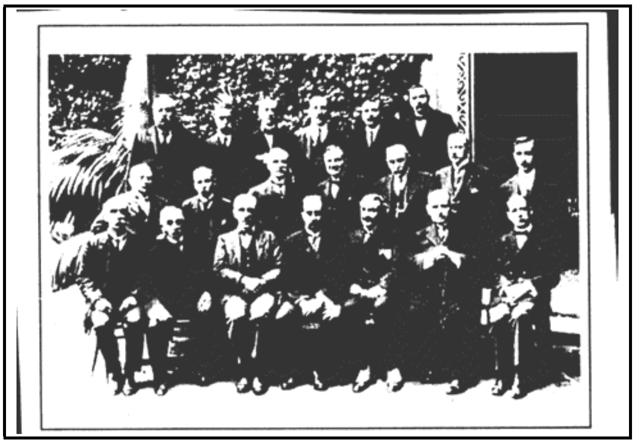

1	Il-Kostituzzjoni ta' l-1921
2	Il-Kostituzzjoni ta' l-1974
3	Il-Kostituzzjoni ta' l-1835
4	Il-Kostituzzjoni ta' l-1947
5	Il-Kostituzzjoni ta' l-1964
6	Il-Kostituzzjoni ta' l-1849

	saru l-elezzjonijiet l-ewwel darba għall-kunsill.
	tat lill-Maltin Kunsill tal-Gvern magħżul mill-Gvernatur.
	tat il-vot lin-nisa Maltin għall-ewwel darba.
	għamlet lil Malta nazzjon indipendenti.
	bidlet lil Malta f'Repubblika.
1	kienet l-ewwel kostituzzjoni tas-*self-government.*

(5 x 1 = 5 marki)

1.2 Qiegħed dawn il-ġrajjiet skond l-ordni li ġraw fl-istorja billi tnizzel in-numri minn 2 sa 6.
L-ewwel waħda hi mogħtija bħala eżempju.

1	Il-Kummissjoni Rjali ta' l-1911	**1**
2	Eluf ta' ħaddiema jidħlu jaħdmu fit-tarzna	
3	Tfaqqa' l-Ewwel Gwerra Dinjija	
4	il-Gvern Ingliż jagħti lill-Maltin kostituzzjoni ġdida	
5	l-elezzjoni ġenerali ta' l-1921	
6	Irvellijiet fil-Belt Valletta u l-qtil ta' erba'rġiel Maltin	

(5 x 1 = 5)
(Total = 10 marki)

2.

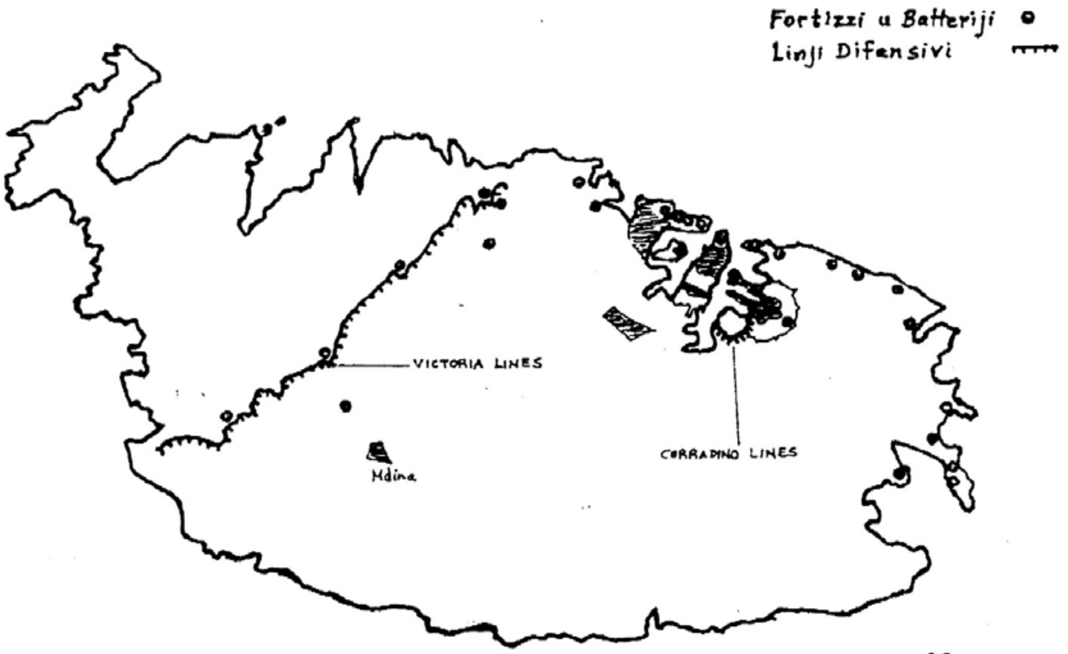

FORTIFIKAZZJONIJIET TA' ŻMIEN L-INGLIŻI FIS-SEKLU 19.

2.1 **Ħares sewwa lejn din il-mappa tal-fortifikazzjonijiet li bnew l-Ingliżi f'Malta**. (Wara wieġeb billi tniżżel VERU jew FALZ fil-kolonna l-vojta tat-tabella).

		VERU jew FALZ
i	L-Ingliżi komplew jużaw il-fortizzi li ħallew il-Kavallieri.	
ii	L-Ingliżi ma bnewx fortizzi ġodda f'Malta qabel l-1900.	
iii	L-Ingliżi ma bnewx fortizzi f'Għawdex għax ma qisuhiex importanti għad-difiża tal-gżejjer.	
iv	Il-Forti Rinella nbniet biex tħares il-Port il-Kbir.	
v	Qabel l-Ewwel Gwerra Dinjija l-fortizzi bdew jintużaw bħala difiża kontra l-ajruplani.	
vi	Xi fortizzi ta' żmien l-Ingliżi llum huma mikrija lill-privat.	
vii	Dawn il-fortizzi llum m'għandhom l-ebda valur storiku.	
viii	Il-*Victoria Lines* inbnew madwar il-kosta fit-Tramuntana ta' Malta.	

(8 x 1 = 8 marki)

2.2 Sib mill- mappa żewġ linji difensivi li bnew l-Ingliżi f'Malta.

____ (2)

2.3 Għaliex ħafna mill-fortizzi li bnew l-Ingliżi qatt ma ntużaw fi gwerra proprja?

____ (2)

2.4 Għaliex ħafna mill-fortizzi l-Ingliżi bnewhom qrib il-portijiet ewlenin?

____ (2)

2.5 Kif kienu bbenefikaw il-Maltin bil-bini ta' bosta fortizzi mill-Ingliżi?

____ (1)

2.6 (i) Għalfejn baqgħet magħrufa l-aktar il-Fortizza tar-Rinella?

____ (2)

(ii) Liema waħda minn dawn l-għadqiet volontarji qed jieħu ħsieb fortizzi bħal dawn. Agħmel sinjal fil-kaxxa t-tajba:

	Il-Każini tal-Banda
	Il-Kunsill tal-Parroċċa
	Fondazzjoni Wirt Artna
	Il-Caritas

(1)

2.7 X'tifhem bil-kelmiet 'bażi navali'?

____ (2)

(Total = 20 marka)

3.1 Ma' kull Settur qabbel l-Iżvilupp li seħħ fil-ħajja ta' kuljum tal-Maltin f'dawn l-aħħar mitejn sena. Ikteb in-numri minn **1** sa **6** fil-kolonna l-vojta.

	SETTUR		ŻVILUPP
1	L-iskejjel tal-Gvern		Daħal is-servizz tat-tramm.
2	Il-Port il-Kbir		Twaqqfu l-każini tal-baned.
3	It-trasport pubbliku		Saret il-liġi għall-edukazzjoni primarja obbligatorja.
4	Il-kura tal-mard		Twaqqa' l-Mandraġġ fil-Belt Valletta.
5	Id-divertiment		Instab il-mikrobu li kien iġib il-marda tad-deni rqiq
6	Il-bini tad-djar		Inbena l-*breakwater.*

(6 x 1 = 6)

3.2 Fl-istampa jidher wieħed mill-mezzi ta' trasport li kien jintuża fis-seklu 19. Qabbel is-sentenzi dwar dawn il-mezzi ta' trasport li daħlu hawn Malta billi tikeb minn numru **1** sa **6**.

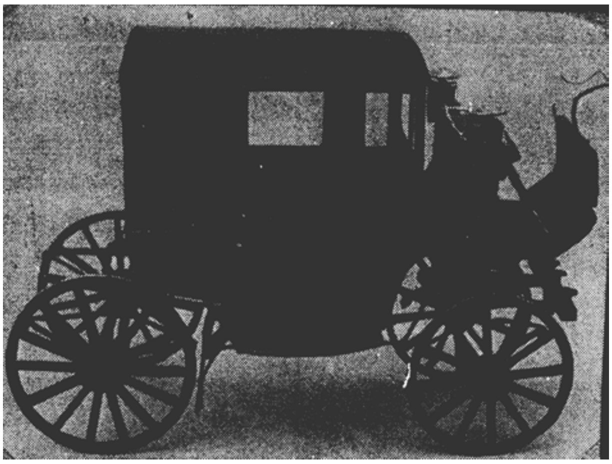

Kaless tas-seklu 19.

1	L-omnibus		kien juża l-linji u l-*cables* ta' l-elettriku.
2	Il-kaless		kien jintuża l-aktar mis-sinjuri.
3	It-tramm		kien qisu karozzin twil miġbud b'żiemel.
4	Il-vapur ta' l-art		kienet taħdem bejn Marsamxett u Tas-Sliema.
5	Il-lanċa		kellhom ilwien differenti skond ir-rotta.
6	Il-karozza tal-linja		kien jieqaf fi stazzjon f'Birkirkara.

(6 x 1 = 6)

3.3 Għaliex is-servizz tat-tramm u tal-ferrovja f'Malta kienu spiċċaw għal kollox sa l-1931?

____ (2)

3.4 Għaliex taħseb li kien hemm biljetti tal-ferrovija ta' l-ewwel u tat-tielet klassi?

____ (2)

3.5 Mnejn kienet titlaq u sa fejn kienet tasal il-ferrovija?

____ (2)

3.6 Għaliex il-karozza privata saret l-aktar mezz ta trasport popolari fost il-Maltin mit-tmiem tat-Tieni Gwerra sal-lum?

____ (2)

(Total = 20 marka)

4. Il-popolazzjoni u l-iżvilupp ta' bliet u rħula.

4.1 Il-popolazzjoni ta' Malta kibret magħtul iż-żminijiet. Mit-tabella dwar l-għadd tan-nies f'Malta fi żmien l-Ingliżi u wara, immarka b'ċirku madwar in-numru t-tajjeb għall-popolazzjoni tal-gżejjer Maltin f'dawn is-snin. L-ewwel wieħed huwa mogħti hi mogħtija bħala eżempju.

i	**fl-1700**	40,000	60,000	80,000	100,000
ii	**fl-1800**	50,000	100,000	150,000	200,000
iii	**fl-1900**	100,000	150,000	200,000	250,000
iv	**fl-2000**	250,000	300,000	350,000	400,000

(3 x 1 = 3)

4.2 Ifli sewwa din il-mappa li turi l-parti tal-portijiet ewlenin għall-ħabta ta' l-1900 u wieġeb il-mistoqsijiet marbutin magħha.

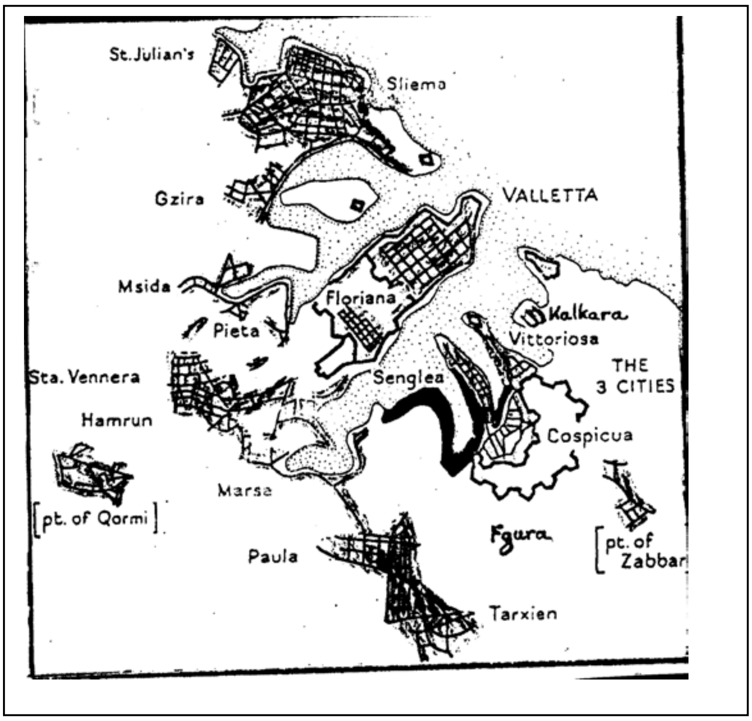

(i) F'liema parti ta' Malta kienu jgħixu l-parti l-kbira tal-Maltin fis-seklu 19 u 20? Agħmel sinjal fil-kaxxa t-tajba:

☐ fl-irħula.
☐ fl-inħawi madwar il-Port il-Kbir u Marsamxett.
☐ fin-naħa ta' fuq ta' Malta. (1)

(ii) Għaliex kienu jgħixu f'dawk l-inħawi?

____ (2)

4.3 (i) Semmi żewġ subborgi li nbnew viċin il-portijiet matul is-seklu 19.

______________________ ______________________ (2)

(ii) Agħmel sing taħt TLIETA minn dawn ix-xogħlijiet li kienu jagħmlu l-aktar dawk in-nies li marru joqogħdu fis-subborgi ta' madwar il-portijiet:

bdiewa, negozjanti, sajjieda, rgħajja, tarznari, baħrin, (3)

4.4 Xi wħud minn dawk l-irġiel Maltin u Għawdxin li ma kinux isibu xogħol kien ikollhom jemigraw.

(i) Semmi post wieħed madwar il-Mediterran fejn kienu jemigraw fis-seklu 19:

____ (1)

(ii) Semmi żewġ postijiet fejn il-Maltin kienu jemigraw wara t-Tieni Gwerra.

______________________ ______________________ (2)

(iii) Kif kien jgħinhom jemigraw il-Gvern?

____ (2)

(iv) Semmi xi problema li kienu jiltaqgħu magħha l-Maltin li jemigraw.

____ (2)

(Total = 18-il marka)

5. Ix-xogħolijiet u l-industriji Maltin ukoll inbidlu matul iż-żmien

5.1 Immarka ERBGĦA (✓) minn dawn l-industriji li kienu jaħdmu bosta Maltin fihom fis-seklu 19.

i	xogħol fil-fabbriki		iv	fil-biedja	
ii	fil-qoton		v	l-industrija tat-turiżmu	
iii	fit-tarzna		vi	xogħol tal-bizzilla	

(4 x 1 = 4)

5.2 Minn fost dawn il-Maltin li kienu jgħixu madwar 100 sena ilu, għid liema ĦAMSA min dawn taħseb li seta' qal dan il-kliem:

bidwi,	**baħri,**	**ħaddiem tat-tarzna,**	**sid ta' ħanut tax-xorb,**
avukat,	**bennej,**	**skrivan mal-Gvern,**	**Malti fl-irvell tas-*Sette Giugno*.**

(i) 'Imnalla kien hawn il-vapuri u l-baħrin Ingliżi. Qatt ma kelli daqshekk klijenti galantomi.' ____________________________ (2)

(ii) 'Avolja hemm ħafna xogħol fil-Port, xorta rrid nibqa' hawn għall-kwiet tal-kampanja.' ____________________________ (2)

(iii) 'L-Ingliżi jridu bil-fors idaħħlu l-Ingliż fil-Qrati tagħna. Jinħtieġ nagħmlu xi ħaġa malajr biex inwaqqfuhom.' ____________________________ (2)

(iv) 'Qatt ma bsart li s-suldati Ingliżi kienu se jiftħu n-nar fuqna. Dak il-ħin twerwirna u nfirex paniku, twerżieq u għajjat kbir fostna.' ____________________________ (2)

(v) 'Issa li spiċċat il-gwerra, nistennew u naraw x'se jiġri minna. Hawn ħafna xnihat li se jitkeċċew ħafna minna.' ____________________________ (2)

(Total = 14-il marka)

6. Ikteb fit-tul dwar WIEĦED minn dawn it-temi:

6.1 Is-*Sette Giugno* kienet waħda mill-agħar ġrajjiet li għaddew minnhom il-Maltin taħt il-ħakma Ingliża. X'taħseb dwar dan?

6.2 (i) Kif kienu maqsumin il-Maltin bejn il-partiti politiċi lejn tmiem is-seklu 19.
(ii) Dwar x'hiex kienu jilmentaw l-aktar il-mexxejja Maltin?
(ii) Xi drittijiet kienu kisbu l-Maltin mingħand l-Ingliżi sa tmien is-seklu 19?

6.3 Immaġina li qed tikteb ittra fl-1910 għal ħabibek li ilu nieqes minn Malta għal xi għoxrin sena u tixtieq tagħtih ħjiel tal-bidliet li daħlu f'Malta sa dak iż-żmien. Tista' ssemmi dwar proġetti ta' bini mill-Ingliżi, drawwiet, xogħlijiet, mezzi ta' trasport, il-partiti politiċi, il-Kwistjoni tal-Lingwa eċċ.

6.4 Ikteb paragrafu qasir fuq TLIETA minn dawn it-temi:

(i) il-festa tar-raħal fis-seklu 19.
(ii) mard infettiv fis-seklu 19.
(iii) il-*Victoria Lines*
(iv) il-Mandraġġ fi żmien l-Ingliżi
(v) il-Kwistjoni tal-Lingwa
(vi) it-tarzna fi żmien l-Ingliżi (6 x 3 = 18-il marka)

(Total = 18-il marka)